

اقتصاددهم

درس هفتم (فصل دوم)

تجارت بین الملل

اقتصاددهم

نام دبیر: **محمود یعقوبی**

استان خراسان جنوبی، شهرستان زیرکوه

طرح مسئله

محصولات و کالاهای پیرامون ما

چندملیتی

محصولات و کالاهایی هستند که کشورها و ملت های مختلفی در تولید این محصولات نقش دارند.

تک ملیتی

محصولات و کالاهایی هستند که توسط یک کشور تولید می شوند.

نقشه راه و اهداف درس

بررسی انگیزه های تجارت میان کشورها

اطلاعات درستی از موانع تجارت (انواع تحریم ها) کسب کنیم.

به الگویی مطلوب برای رفع موانع تجارت بیندیشیم.

فناوری در ژاپن

چرا تجارت
با دیگر کشورها مهم است؟

زرشک و زعفران ایران

دلایل شکل گیری تجارت و مبادله بین کشورها

یکسان نبودن منابع و عوامل تولید

یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری

تفاوت های اقلیمی و آب و هوایی

نیروی کار در چین

این عوامل باعث می شود تا تولید یک محصول در کشوری به صرفه باشد و در کشور دیگر، صرفه اقتصادی نداشته باشد و همین اختلاف، پایه **بده** - **بستان** دو کشور یا **صادرات** و **واردات** را تشکیل می دهد.

مزیت مطلق

مزیت نسبی

مزیت اقتصادی

مزیت اقتصادی

یکسان نبودن منابع و عوامل تولید، یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری، تفاوت های اقلیمی و آب و هوایی، توان تولیدی منطقه یا کشوری را در مقایسه با منطقه یا کشور دیگر، تغییر می دهد و موجب می شود تولید یک محصول نسبت به محصولی دیگر «مقرون به صرفه تر» شود؛ به عبارت دیگر **مزیت اقتصادی** ایجاد کند.

مزیت مطلق

وقتی دو یا چند کشور با شرایط یکسان و برابر در عوامل تولید (نیروی کار، سرمایه و دانش فنی) اقدام به تولید یک یا چند کالای کنند کشوری که در تولید کالایی از کشورهای دیگر وضعیت بهتری دارد این کشور در مقایسه با سایر کشورها در تولید آن کالا دارای **مزیت مطلق** می باشد.

دو کشور ایران و برزیل را در نظر بگیرید. هر دو کشور به یک اندازه از نیروی کار، سرمایه و دانش فنی برخوردارند. در هر دو کشور فقط **غذا** و **پوشاک** با قیمت های یکسان تولید می شوند.

مقدار تولید	برزیل
۷۰ واحد	پوشاک
۴۰ واحد	غذا

مقدار تولید	ایران
۳۰ واحد	پوشاک
۶۰ واحد	غذا

در این صورت می گوئیم برزیل در تولید پوشاک و ایران در تولید غذا «**مزیت مطلق**» دارند. در نتیجه بهتر است در محصولی که مزیت دارند، تخصص و تمرکز یابند و محصولات خود را با یکدیگر مبادله کنند.

مزیت نسبی

وقتی یک کشوری با شرایط یکسان در عوامل تولید (نیروی کار، سرمایه و دانش فنی) با سایر کشورها، اقدام به تولید یک یا چند کالای کاندولی در تولید همه کالاها وضعیتش نسبت به سایر کشورها مطلوب نیست ولی در داخل خود آن کشور تولید بعضی از کالاها از تولید کالاها دیگر، وضعیت بهتری دارد که در واقع آن کشور در تولید کالاها که وضعیت بهتری نسبت به سایر کالاها در داخل کشورش دارد دارای **مزیت نسبی** است.

مثلاً کشور کنیا را در نظر بگیرید که از نظر عوامل تولید با دو کشور ایران و برزیل یکسان است. اگر کنیا همه امکانات خود را بر تولید غذا متمرکز کند، می تواند ۲۰ واحد غذا، و اگر به پوشاک تخصیص دهد ۱۰ واحد پوشاک تولید کند. پس کنیا در تولید غذا و پوشاک نسبت به ایران و برزیل مزیت مطلق اقتصادی ندارد؛ یعنی هیچ کدام از آن دو کالا را به صرفه تولید نمی کند؛ یا به عبارت دیگر، هزینه تمام شده هر دو کالا در کنیا از دو کشور دیگر بیشتر است و این کشور مجبور است برای تولید مقدار مشخصی از کالا، منابع بیشتری را صرف کند. اقتصاددانان در این حالت، مفهوم «**مزیت نسبی**» را به کار می برند و می گویند هر چند کنیا در غذا و پوشاک، نسبت به دیگر کشورها مزیت مطلق ندارد، در کشور خود در تولید غذا نسبت به پوشاک **مزیت نسبی** دارد. بنابراین باید در صنعت غذا متمرکز شود و پوشاک مورد نیاز خود را از برزیل وارد کند. به عبارت دیگر، هزینه فرصت تولید غذا در کشور کنیا، کمتر از هزینه فرصت تولید پوشاک است و همین امر باعث می شود تا کنیا منابع کمیاب خود را بیشتر به تولید غذا، اختصاص دهد.

برزیل	مقدار تولید
پوشاک	۷۰ واحد
غذا	۴۰ واحد

ایران	مقدار تولید
پوشاک	۳۰ واحد
غذا	۶۰ واحد

کنیا	مقدار تولید
پوشاک	۱۰ واحد
غذا	۲۰ واحد

ضرورت رعایت اصل مزیت مطلق و نسبی و فواید صادرات برای تولیدکنندگان

پیامدهای عدم رعایت مزیت مطلق و نسبی

از منابع و سرمایه ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی شود که به نوعی **هدر رفت** آنها محسوب می شود (چرا که منابع کمیاب هستند)

با تولید محصولات کمتر و بی کیفیت تر، **رقاب جامعه کاهش** می یابد.

فواید صادرات کالا برای تولیدکنندگان

صادرات کالاها به تولیدکنندگان اجازه می دهد تا محصولات خود را در **بازارهای بزرگ تری** به فروش برسانند.

همچنین به منظور رقابت با تولیدکنندگان دیگر، به تلاش بیشتر برای **تولید بهتر و کارآمدتر** وادار شوند.

مزیت نسبی و هزینه فرصت

وقتی می‌خواهیم کاری انجام دهیم حتماً باید هزینه فرصت این کار را در نظر بگیریم که با این فعالیت چه فرصتی را از دست می‌دهیم و آیا در انجام آن کار، دارای مزیت نسبی هستیم یا خیر. اگر به این مهم توجه نکنیم چه بسا دچار ضرر روزیان گردیم.

فرض کنید در رشته حقوق تحصیل کرده‌اید و اکنون یک وکیل ماهر، متخصص و مشهور هستید و در دفتر وکالت خود مشاوره حقوقی می‌دهید. شما برای مشاوره حقوقی، هر ساعت مبلغ ۲۰۰ هزار تومان از مشتریان دریافت می‌کنید. اکنون چند روزی است که به فکر استخدام یک منشی هستید که کارهایی همچون جواب دادن به تلفن یا حروف چینی برخی از نامه‌ها را انجام دهد. این منشی برای انجام امور اداری، ساعتی ۵۰ هزار تومان، دستمزد می‌گیرد. با این حال ممکن است با خودتان چنین بیندیشید که من خودم این امور اداری ساده را می‌توانم انجام دهم و نیازی به استخدام منشی نیست. در این صورت ساعتی ۵۰ هزار تومان در هزینه‌ها صرفه‌جویی می‌کنم. آیا این انتخاب شما منطقی است؟ برای پاسخ، این نکته را در نظر بگیرید که هر یک ساعتی که می‌خواهید به امور اداری اختصاص دهید، برای شما ۲۰۰ هزار تومان ارزش دارد. در این صورت شما به جای سود، ۱۵۰ هزار تومان ضرر کرده‌اید! شما در انجام امور ساده اداری دارای مزیت نسبی نیستید؛ چون یک وکیل ماهر و متخصص اید!

دولت ها و تجارت بین الملل

دلایل برخورد های گوناگون و متعارض دولت ها با تجارت بین الملل

مشکلات خاص و متفاوت کشورها

تفاوت آرمان ها و چشم انداز های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی کشورها با یکدیگر

گاهی دولت ها برای حمایت از صنایع داخلی خود و کاهش وابستگی اقتصادی به کشورهای دیگر، تعرفه های گوناگونی بر واردات برخی از کالاها وضع می کنند.

گاهی در جهت گسترش روابط اقتصادی شان با کشورهایی که دیدگاه های نزدیک سیاسی با یکدیگر دارند، پیمان های تجاری وضع می کنند و تعرفه ها را کاهش می دهند.

سیاست های تجاری دولت ها

نمونه هایی از رویکرد کشورهای تجارت بین الملل

کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱، قانونی را در مجلس خود تصویب کرد که بر اساس آن واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی یا هندی یا چینی به کشور را ممنوع اعلام می کرد. این قانون در حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان صورت گرفته بود.

در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم، کشورهای آلمان و اروپای شرقی و ایالات متحده در جهت تقویت و حمایت از صنایع داخلی خود، تعرفه های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند.

آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.

خروج آمریکا از توافق آب و هوایی پاریس، توافق نامه آسیا - پاسیفیک، توافق برجام و پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان، مهم ترین موارد نقض پیمان های تجاری است که در کارنامه دولت های ایالات متحده آمریکا ثبت شده است.

جنگ های تجاری و تحریم های اقتصادی

تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت های مطلق یا نسبی در صورتی دارای مزایای باشد که به قدرت و استقلال اقتصادی کشور، آسیبی نزند.

جنگ ها و تحریم های اقتصادی قرن های اخیر و رفتار خودخواهانه برخی کشورها موجب شده است تا اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در برخی از تولیدات داخلی و عدم وابستگی برای تأمین آنها از خارج تأکید کنند.

وابستگی در تأمین کالاهای **راهبردی و ضروری** مثل دارو، غذا و محصولات کشاورزی، حوزه انرژی (مثل نفت و انرژی هسته ای و انرژی های نو) و صنایع **نظامی و دفاعی** می تواند موجب بهانه جویی و سلطه رقیب یا دشمن و نهایتاً ضعف و وابستگی کشور شود.

مضرات اقتصاد تک محصولی

در فضای جهانی، اقتصاد تک محصولی، اقتصادی شکننده و آسیب پذیر است؛ زیرا اقتصاد تک محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب آوری و انعطاف پذیری مقابل تکانه ها، مشکلات و تحریم ها را ندارد.

راه های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی خود را گوناگون کند.

از وضعیت تک محصولی فاصله بگیرد.

با خلق مزیت های جدید اقتصادی امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی را در داخل کشور فراهم کند.

به علم و فناوری و اقتصاددانش بنیان توجه بیشتری داشته باشد.

راه های رسیدن یک کشور به استقلال و استحکام اقتصادی

بهترین الگوی تجارت اقتصادی

توجه به مزیت نسبی و مطلق در تولید

فاصله گرفتن از وضعیت تک محصولی

توجه به علم و فناوری و اقتصاددانش بنیان

تامین نیازهای اساسی و مهم در داخل کشور

تنوع در راه های تامین واردات و بازارهای فروش صادرات